

U S T A W A

z dnia 2019 r.

o zmianie ustawy – Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustawy¹⁾

Art. 1. W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 z późn.zm.²⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II po rozdziale I dodaje się rozdział 1A w brzmieniu:

„Rozdział 1A. Sprawy o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

Art. 567⁶ § 1. W sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia sąd orzeka po przeprowadzeniu rozprawy.

§ 2. W przypadku gdy do wniosku nie dołączono jego odpisów, sąd sporządza i doręcza kopię wniosku. Odpis lub kopię wniosku sąd doręcza również prokuratorowi, i zawiadamia się go o terminach rozprawy.

Art. 567⁷. Sąd orzeka w terminie jednego miesiąca od dnia wniesienia wniosku w sprawach, o których mowa w art. 567⁶.

Art. 567⁸. Zawiadomienia, wezwania, odpisy wniosku oraz innych pism sąd może doręczać za pośrednictwem Policji. Policja, w toku postępowania, udziela również sądowi wszelkiej innej pomocy niezbędnej do jego szybkiego zakończenia.

Art. 567⁹. Postanowienie o zobowiązaniu osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, jest skuteczne i wykonalne z chwilą

¹⁾ Niniejszą ustawą zmienia się ustawy: ustawę z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń, ustawę z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji, ustawę z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych oraz ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

²⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1467, 1499, 1544, 1629, 1637 i 1693 oraz z 2019 r. poz. 55 i 60.

ogłoszenia. Sąd może zmienić lub uchylić postanowienie nawet prawomocne w razie zmiany okoliczności.

Art. 567¹⁰. W przypadku gdy osoba stosująca przemoc nie zastosuje się do postanowienia, w którym sąd orzekł o zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, przepis art. 755² § 6 stosuje się odpowiednio.

Art. 567¹¹. Postanowienie, o którym mowa w art. 567⁹, wymaga uzasadnienia, które sporządza się w terminie dwóch tygodni od dnia ogłoszenia. Postanowienie wraz z uzasadnieniem doręcza się z urzędu uczestnikom postępowania oraz prokuratorowi.

Art. 567¹². W przypadku gdy do apelacji nie dołączono jej odpisów, sąd sporządza i doręcza kopię apelacji.

Art. 567¹³. Uczestnik postępowania, przeciwko któremu apelacja jest skierowana może w ciągu tygodnia od dnia doręczenia odpisu apelacji wnieść odpowiedź na apelację wprost do sądu drugiej instancji.

Art. 567¹⁴. Sąd drugiej instancji orzeka w terminie jednego miesiąca od przedstawienia akt sprawy wraz z apelacją przez sąd pierwszej instancji.";

2) po art. 755¹ dodaje się art. 755² – 755⁴ w brzmieniu:

„Art. 755² § 1. W sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia można żądać zabezpieczenia polegającego na orzeczeniu nakazu lub zakazu, o którym mowa w art. 15aa ust. 1 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, 81 i 125), a jeżeli taki nakaz lub zakaz jest już stosowany, żądać jego przedłużenia przez sąd.

§ 2. Przepisy art. 567⁶ § 2 i art. 567⁸ stosuje się odpowiednio.

§ 3. Sąd orzeka w przedmiocie zabezpieczenia w ciągu 48 godzin od dnia wniesienia wniosku.

§ 4. Sąd wskazuje w postanowieniu czas trwania zabezpieczenia. Zabezpieczenie może być udzielone do czasu wykonania prawomocnego postanowienia uwzględniającego wniosek, o którym mowa w art. 567⁶ § 1.

§ 5. Postanowienie w przedmiocie zabezpieczenia sąd doręcza niezwłocznie wnioskodawcy i uczestnikowi wraz z pouczeniem o zażaleniu, oraz prokuratorowi. W przypadku udzielenia zabezpieczenia lub przedłużenia nakazu lub zakazu, sąd zawiadamia właściwy miejscowo zespół interdyscyplinarny, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a gdy w lokalu zamieszkują osoby małoletnie, także właściwy miejscowo sąd opiekuńczy.

§ 6. Jeżeli uczestnik nie wykona postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia w ciągu 24 godzin od doręczenia odpisu postanowienia, sąd na wniosek wnioskodawcy poleca jego wykonanie Policji, która stosuje przepisy ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1834 oraz z 2019 r. poz. 15).

Art. 755³. W przypadku gdy do zażalenia nie dołączono jego odpisów, sąd sporządza i doręcza kopię zażalenia. Odpis lub kopię zażalenia sąd doręcza również prokuratorowi.

Art. 755⁴. Sąd może udzielić zabezpieczenia, o którym mowa w art. 755² § 1, również w sprawach o podział majątku wspólnego jeżeli prawo do mieszkania, którego dotyczy wniosek o zabezpieczenie, wchodzi w skład majątku wspólnego małżonków oraz w sprawach, o których mowa w art. 425.”.

Art. 2. W ustawie z dnia z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2019 r. poz. 821) po artykule 66a dodaje się art. 66b w brzmieniu:

"Art. 66b. Kto nie stosuje się do:

1) wydanego przez Policję lub sąd nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia,

2) orzeczenia sądu o zobowiązaniu osoby stosującej przemoc do opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, wydanego na podstawie art. 11a ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 oraz z 2019 r. poz. 730),

podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny."

Art. 3. W ustawie z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, 81 i 125) wprowadza się następujące zmiany:

1) po art. 15a dodaje się art. 15aa – 15al w brzmieniu:

„Art. 15aa. 1. Funkcjonariusz Policji ma prawo wydać wobec osoby, która swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie, w rozumieniu przepisów o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, stwarza zagrożenie dla życia lub zdrowia osoby dotkniętej przemocą, nakaz natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

2. Nakaz lub zakaz mogą być stosowane łącznie.

3. Nakaz lub zakaz jest natychmiast wykonalny.

4. Przed wydaniem nakazu lub zakazu Policja ustala, po wysłuchaniu, o ile to możliwe, wszystkich dotkniętych przemocą pełnoletnich osób wspólnie zajmujących mieszkanie obszar, którego nakaz lub zakaz dotyczą.

5. Nakaz lub zakaz może być wydany również bezpośrednio po zwolnieniu osoby zatrzymanej na podstawie art. 15a.

6. Przepis ust. 1 stosuje się do każdego lokalu służącego zaspokajaniu bieżących potrzeb mieszkaniowych.

Art. 15ab. 1. Nakaz lub zakaz, o których mowa w art. 15aa ust. 1, upoważniony funkcjonariusz Policji może wydać podczas wykonywania czynności we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu w związku ze zgłoszeniem przez członka rodziny o stosowaniu przemocy w rodzinie a także przez kuratora sądowego lub pracownika opieki społecznej w wykonaniu ustawowego obowiązku.

2. Policja wykonuje czynności niezwłocznie w związku ze zgłoszeniem, o którym mowa w ust. 1.

3. Osoby zgłaszające należy przesłuchać w charakterze świadków, po pouczeniu o treści art. 233 Kodeksu karnego, na okoliczności wskazane w zgłoszeniu, o ile to możliwe na miejscu zdarzenia.

4. Osoby małoletnie można przesłuchać tylko wówczas, gdy ich zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla sprawy, w szczególności gdy są jedynymi świadkami zdarzenia, i

wyłącznie w odpowiednio przystosowanych pomieszczeniach, o których mowa w przepisach Kodeksu postępowania karnego,

5. Przesłuchanie przeprowadza na wniosek Policji sąd właściwy z uwagi na miejsce aktualnego pobytu małoletniego. Przesłuchanie odbywa się przy udziale prokuratora oraz biegłego psychologa, przy czym osoba pełnoletnia wskazana przez małoletniego ma prawo być obecna przy przesłuchaniu, o ile nie ogranicza to swobody wypowiedzi przesłuchiwanego małoletniego. Z czynności przesłuchania osoby małoletniej sporządza się protokół i nagranie obrazu i dźwięku, a materiał ten stanowi dowód w innych postępowaniach.

6. Policja może również dokonywać innych czynności w celu ustalenia czy zachodzą przesłanki, o których mowa w art. 15aa ust. 1, w granicach określonych w odrębnych ustawach, o ile nie utrudni to natychmiastowego wydania nakazu lub zakazu.

7. Nakaz lub zakaz może być wydany również w przypadku nieobecności we wspólnie zajmowanym mieszkaniu lub jego bezpośrednim otoczeniu członka rodziny stosującego przemoc w rodzinie podczas wykonywania czynności przez Policję.

8. Przed wydaniem nakazu lub zakazu Policja ma prawo, jeśli uzna to za konieczne, zażądać dodatkowych informacji od innych instytucji lub organów, dokonać rozpytania wskazywanych osób, celem ustalenia czy zachodzą okoliczności wskazane w art. 15aa ust. 1.

Art. 15ac. 1. Nakaz lub zakaz, o których mowa w art. 15aa ust. 1, powinien zawierać datę przeprowadzenia czynności, dane funkcjonariuszy przeprowadzających czynność, dane osoby stosującej przemoc, dane osoby dotkniętej przemocą, dane osoby zgłaszającej, niezbędne pouczenia oraz zwięzłe uzasadnienie, w którym wskazuje się podstawy jego wydania.

2. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia wzór nakazu oraz zakazu, szczegółowy sposób postępowania, w tym czynniki i kryteria szacowania ryzyka zagrożenia życia lub zdrowia ludzkiego służące do oceny zasadności jego zastosowania, a także zasadności zatrzymania określonego w art. 15a, uwzględniając konieczność natychmiastowej i skutecznej ochrony osób doznających przemocy domowej.

Art. 15ad. 1. Nakaz lub zakaz doręcza się niezwłocznie osobie, wobec której został wydany. W przypadku braku możliwości dokonania doręczenia, na drzwiach lokalu umieszcza się informację o ich wydaniu, miejscu gdzie należy je odebrać, a także zasadach

pobrania ze wspólnie zajmowanego mieszkania niezbędnych rzeczy, o czym należy dokonać wzmianki w nakazie lub zakazie, wskazując przyczynę braku doręczenia.

2. Odpis nakazu lub zakazu, Policja doręcza każdorazowo prokuratorowi, właściwemu miejscowo zespołowi interdyscyplinarnemu, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, a gdy w lokalu zamieszkują osoby małoletnie, także właściwemu miejscowo sądowi opiekuńczemu.

Art. 15ae. 1. Czynność opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia przez osobę, wobec której wydano nakaz lub zakaz, wymaga spisania protokołu, który podpisują pełnoletnie osoby uczestniczące w czynności.

2. Protokół powinien zawierać:

- 1) oznaczenie czynności, jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących;
- 2) przebieg czynności oraz oświadczenia jej uczestników;
- 3) wzmiankę o wydaniu nakazu lub zakazu;

4) w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności, w szczególności opis uszkodzonego mienia.

3. Niepodpisanie protokołu nie tamuje dokonania czynności.

4. W przypadku gdy osoba, wobec której wydano nakaz lub zakaz, oświadczy, że obawia się utraty pozostającego we wspólnie zajmowanym mieszkaniu mienia, które według jej twierdzeń stanowi jej własność, w protokole należy wymienić wskazywane przedmioty oraz na żądanie tej osoby sporządzić dokumentację fotograficzną.

5. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi, w drodze rozporządzenia, wzór protokołu czynności opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, a także sposób ich opuszczania, zabrania przedmiotów osobistego użytku i służących do świadczenia pracy oraz sposób zdeponowania klucza do wspólnie zajmowanego mieszkania i pomieszczeń jego bezpośredniego otoczenia w związku z wydaniem nakazu lub zakazu, mając na uwadze konieczność zapewnienia właściwej ochrony osób i mienia.

Art. 15af. 1. Osoba, której dotyczy wydany nakaz lub zakaz, jest obowiązana wskazać funkcjonariuszowi Policji adres miejsca pobytu, a także, o ile to możliwe numer telefonu, pod

którym będzie dostępna, oraz poinformować właściwą jednostkę Policji o każdej zmianie tego adresu lub numeru.

2. Osobę, której dotyczy wydany nakaz lub zakaz, należy pouczyć, że jeżeli zmieni miejsce pobytu, nie będzie dostępna pod wskazanym przez siebie numerem telefonu, nie zawiadamiając o tym właściwej jednostki Policji, na skutek czego nie odbierze korespondencji pod wskazanym adresem lub nie stawi się we wskazanej jednostce Policji celem jej odbioru w ciągu 24 godzin od pozostawienia zawiadomienia o korespondencji, korespondencja zostanie uznana za doręczoną z upływem wyznaczonego terminu, chyba że miejsce pobytu tej osoby jest Policji znane.

3. Niedoręczenie korespondencji wymaga udokumentowania ze wskazaniem przyczyny braku doręczenia.

4. Minister właściwy do spraw wewnętrznych określi w drodze rozporządzenia wzór zawiadomienia o pozostawieniu korespondencji, mając na uwadze konieczność zrozumienia pouczenia również przez osoby niekorzystające z pomocy pełnomocnika.

Art. 15ag. 1. W przypadku wydania nakazu lub zakazu, o których mowa w art. 15aa ust.1, funkcjonariusz Policji poucza osobę dotkniętą przemocą o:

a) możliwości i sposobie złożenia wniosku o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, o którym mowa w przepisach o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie;

b) możliwym prowadzeniu, niezależnie od wydanego nakazu lub zakazu, postępowania karnego w związku z dopuszczeniem się przemocy i stosowaniu w jego toku środków zapobiegawczych, o których mowa w przepisach Kodeksu postępowania karnego;

c) możliwości uzyskania wsparcia we właściwym miejscowo ośrodku pomocy społecznej, specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie i innych placówkach;

d) całodobowym, ogólnopolskim telefonie dla ofiar przemocy w rodzinie;

e) możliwości uzyskania pomocy udzielanej przez podmioty, które otrzymały dotacje z Funduszu Pomocy Pokrzywdzonym oraz Pomocy Postpenitencjarnej – Funduszu Sprawiedliwości, o którym mowa w przepisach Kodeksu karnego wykonawczego, oraz

adresach, najbliższych miejscowo dla osoby dotkniętej przemocą, siedzib tych podmiotów i innych niezbędnych danych kontaktowych tych podmiotów.

2. W przypadku wydania nakazu lub zakazu, funkcjonariusz Policji poucza osobę dotkniętą przemocą, o przekazaniu jej danych najbliższemu miejscowo podmiotowi, o którym mowa w ust. 1 pkt e, w celu udzielenia pomocy, chyba że osoba ta nie wyrazi zgody.

3. W przypadku wydania nakazu lub zakazu, funkcjonariusz Policji poucza osobę stosującą przemoc, o przekazaniu jej danych Powiatowemu Centrum Pomocy Rodzinie w celu podjęcia działań pozostających we właściwości powiatu na podstawie przepisów o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, chyba że osoba ta nie wyrazi zgody.

Art. 15ah. W przypadku wydania nakazu lub zakazu, o których mowa w art. 15aa ust.1, funkcjonariusz Policji poucza osobę stosującą przemoc o przyczynach jego wydania, o możliwości i sposobie złożenia zażalenia, a także wskazuje placówki zapewniające miejsca noclegowe oraz placówki prowadzące oddziaływania korekcyjno-edukacyjne. Miejsca noclegowe nie mogą być placówkami pobytu osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Art. 15ai. W okresie obowiązywania nakazu lub zakazu, o których mowa w art. 15aa ust.1, Policja przynajmniej 3-krotnie podejmuje czynności mające na celu sprawdzenie czy są one przestrzegane. Pierwsze sprawdzenie odbywa się następnego dnia po wydaniu nakazu lub zakazu.

Art. 15aj. 1. Nakaz lub zakaz, o których mowa w art. 15aa ust.1, traci moc w przypadku gdy osoba, wobec której go wydano, została zatrzymana w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa, a następnie zastosowano wobec niej środek zapobiegawczy w postaci tymczasowego aresztowania lub nakazania okresowego opuszczenia lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym.

2. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, prokurator zawiadamia pokrzywdzonego oraz osobę dotkniętą przemocą.

Art. 15ak. 1. Osobie, wobec której wydano nakaz lub zakaz, o których mowa w art. 15aa ust.1, przysługuje zażalenie do sądu. Zażalenie wnosi się w terminie 3 dni od dnia doręczenia nakazu lub zakazu, o czym należy osobę tę pouczyć wraz z doręczeniem nakazu lub zakazu. W zażaleniu skarżący może się domagać zbadania sposobu prowadzenia czynności, zasadności oraz legalności wydanej decyzji. Do zażalenia stosuje się odpowiednio przepisy Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu w sprawach o zobowiązanie sprawcy

przemocy do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

2. Sąd rozpoznaje zażalenie niezwłocznie, nie później jednak niż w ciągu 3 dni od daty jego wpływu do sądu.

3. Sąd uchyla zaskarżony nakaz lub zakaz w przypadku stwierdzenia jego bezzasadności lub nielegalności, o czym niezwłocznie zawiadamia osobę dotkniętą przemocą.

4. W przypadku stwierdzenia bezzasadności, nielegalności lub nieprawidłowości nakazu lub zakazu sąd zawiadamia o tym przełożonego funkcjonariusza Policji, który wydał nakaz lub zakaz.

Art. 15a1. Nakaz lub zakaz traci moc po upływie dwóch tygodni od dnia od jego wydania, chyba że został przedłużony przez sąd.”.

Art. 4. W ustawie z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300 z późn. zm.³⁾) w art. 96 w ust. 1 po pkt 13 kropkę zastępuje się średnikiem i dodaje się punkt 14 w brzmieniu:

„14) osoba domagająca się opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie w rozumieniu przepisów o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie lub zakazania zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.”.

Art. 5. W ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 oraz z 2019 r. poz. 730) art. 11a otrzymuje brzmienie:

„Art. 11a. 1. Jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd, właściwy według przepisów ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 z późn.zm.⁴⁾) zobowiązał go do opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazał zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia.

³⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 398, 770, 914, 1293 i 1629.

⁴⁾ Zmiany tekstu jednolitego wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 2018 r. poz. 1467, 1499, 1544, 1629, 1637 i 1693 oraz z 2019 r. poz. 55 i 60.

2. Przepis ust. 1 stosuje się również w przypadku, gdy:

1) osoba dotknięta przemocą opuściła wspólnie zajmowane mieszkanie z powodu stosowania wobec niej przemocy w tym mieszkaniu,

2) członek rodziny stosujący przemoc opuścił wspólnie zajmowane mieszkanie.

3. Osoba pełnoletnia, która pozostała w mieszkaniu, o którym mowa w ust. 1, jest zobowiązana do ponoszenia bieżących opłat związanych z jego użytkowaniem.

4. Przepisy ust. 1–3 stosuje się do każdego lokalu służącego zaspokajaniu bieżących potrzeb mieszkaniowych".

Art. 6. Do spraw, o których mowa w art. 11a ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 oraz z 2019 r. poz. 730), wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, stosuje się przepisy dotychczasowe.

Art. 7. Ustawa wchodzi w życie po upływie 3 miesięcy od dnia ogłoszenia.

-Projekt-

Uzasadnienie

Celem projektowanej ustawy jest wprowadzenie do porządku prawnego kompleksowych rozwiązań dotyczących szybkiego izolowania osoby dotkniętej przemocą od osoby stosującej przemoc, w sytuacjach, gdy stwarza ona zagrożenie dla życia lub zdrowia domowników. Należy podkreślić, iż przemoc w rodzinie przestała już być postrzegana jako sprawa prywatna, dotycząca jedynie osób stosujących przemoc i dotkniętych przemocą. Współcześnie, jest ona traktowana jako złożony problem całego społeczeństwa, o skomplikowanych uwarunkowaniach psychologicznych, wielorakich przyczynach i wielopłaszczyznowych konsekwencjach dla wszystkich członków rodziny, wymagający wszechstronnego uregulowania w prawie publicznym oraz czynnej, transparentnej współpracy władzy, instytucji publicznych i innych wyspecjalizowanych organów dysponujących właściwymi i fachowymi kompetencjami.

Realizacji tego celu mają służyć przewidziane projektowaną ustawą efektywne instrumenty ochrony prawnej osoby doznającej przemocy. Równie ważne jest zapewnienie skutecznych oddziaływań interwencyjnych wobec osoby stosującej przemoc w rodzinie oraz zwiększenie świadomości społecznej na temat przyczyn i skutków przemocy w rodzinie. Projekt ustawy wprowadza tego rodzaju rozwiązania tak, aby ostatecznie stworzyć warunki do ukształtowania prawidłowych relacji w rodzinie doświadczonej przemocą.

W obowiązującym porządku prawnym postępowanie o zobowiązanie osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia mieszkania odbywa się w trybie nieprocesowym na podstawie przepisów ogólnych. Nie sprzyja to natychmiastowemu zapewnieniu bezpieczeństwa osobie dotkniętej przemocą, dla której najbardziej istotne jest wówczas sprawne odseparowanie jej od osoby stosującej przemoc. W rezultacie to osoba, której życie i zdrowie jest zagrożone na skutek stosowania wobec niej przemocy, zmuszona jest do opuszczenia mieszkania. Projekt przewiduje zatem wprowadzenie rozwiązań szczególnych, dotyczących tej kategorii spraw.

W ustawie z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r. poz. 1360 z późn. zm.), zwanej dalej „k.p.c.”, projektuje się wprowadzenie odrębnego postępowania w sprawach o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. Projekt przewiduje w tych sprawach określone uproszczenia, w tym: dokonywanie doręczeń pism przez sąd za pośrednictwem Policji, określenie terminów do wydania orzeczenia przez sąd, udzielanie zabezpieczenia, natychmiastową wykonalność postanowienia wydanego w sprawie. Ułatwieniem dla wnioskodawcy, związanym z szybkim dostępem do sądu, ma być projektowane ustawowe zwolnienie go od kosztów sądowych, co przewiduje nowelizacja ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. z 2018 r. poz. 300 z późn. zm.).

Zupełnie nowym instrumentem mającym służyć bardziej skutecznej ochronie osoby dotkniętej przemocą, jest nadanie Policji uprawnienia do wydania nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, które poddane jest kontroli sądu. W tym celu w projekcie nowelizuje się przepisy ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, 81 i 125).

Projekt zakłada również zmianę przesłanek materialnoprawnych wydawania orzeczeń w trybie art. 11a ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie (Dz. U. z 2015 r. poz. 1390 oraz z 2019 r. poz. 730).

Mając na względzie konieczność respektowania orzeczeń sądowych oraz decyzji Policji, w projekcie dokonano nowelizacji ustawy z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (Dz. U. z 2019 r. poz. 821) przez dodanie nowego czynu zabronionego przewidującego karę aresztu, ograniczenia wolności, albo grzywny za niezastosowanie się do wydanego przez Policję lub sąd nakazu natychmiastowego opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia bądź orzeczenia sądu, o którym mowa w art. 11a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie.

Potrzeba podjęcia prac legislacyjnych w przedstawionym zakresie jest rezultatem oceny istniejącego stanu prawnego i postępowań sądowych, jako nie dość skutecznych dla zapewnienia ochrony osobie doznającej przemocy. Sprawy rozpoznawane na podstawie art.

11 a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, stosownie do treści § 2 pkt 5 lit. n rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 23 grudnia 2015 r. - Regulamin urzędowania sądów powszechnych (Dz. U. poz. 2316 z późn.zm.), zaliczone są do kategorii spraw pilnych, co jednak nie jest wystarczające dla osiągnięcia zamierzonego celu. Jedynie kompleksowa zmiana umożliwi efektywną pomoc osobie doznającej przemocy.

Zgodnie z art. 2 pkt 2 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, przez przemoc w rodzinie należy rozumieć jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie naruszające prawa lub dobra osobiste członków rodziny, w szczególności narażające te osoby na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia, naruszające ich godność, nietykalność cielesną, wolność, w tym seksualną, powodujące szkody na ich zdrowiu fizycznym lub psychicznym, a także wywołujące cierpienia i krzywdy moralne u osób dotkniętych przemocą. Jednocześnie, stosownie do treści art. 2 pkt 1 tej ustawy, przez „członka rodziny” należy rozumieć osobę najbliższą w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego, a także inną osobę wspólnie zamieszkującą lub gospodarującą. Osobą najbliższą jest natomiast: małżonek, wstępny, zstępny, rodzeństwo, powinowaty w tej samej linii lub stopniu, osoba pozostająca w stosunku przysposobienia oraz jej małżonek, a także osoba pozostająca we wspólnym pożyciu.

Przemoc w rodzinie stypizowana jest w art. 207 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. z 2018 r. poz. 1600 i 2077), zwanej dalej „k.k.”, penalizującym przestępstwo znęcania, które obejmuje również inne stany faktyczne. W przypadku przemocy w rodzinie zastosowanie mogą mieć także inne przepisy penalizujące zachowania naruszające dobra jakim są życie i zdrowie, wolność, wolność seksualną i obyczajność.

Powszechnie przyjmuje się, iż najskuteczniejszym środkiem ochrony osób dotkniętych przemocą jest natychmiastowe odizolowanie osoby stosującej przemoc. Tego typu środki już funkcjonują.

Ustawa o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie zakłada między innymi:

- ochronę przed dalszym krzywdzeniem, przez uniemożliwienie osobom stosującym przemoc korzystania ze wspólnie zajmowanego z innymi członkami rodziny mieszkania oraz zakazanie kontaktowania się i zbliżania się do osoby pokrzywdzonej,
- zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie bezpiecznego schronienia w specjalistycznym ośrodku wsparcia dla ofiar przemocy w rodzinie,

- zapewnienie osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, która nie ma tytułu prawnego do lokalu zajmowanego wspólnie ze osobą stosującą przemoc, pomocy w uzyskaniu mieszkania.

Ochrona wskazana w punkcie 1. może być zrealizowana na drodze sądowej. Jeżeli członek rodziny wspólnie zajmujący mieszkanie, swoim zachowaniem polegającym na stosowaniu przemocy w rodzinie czyni szczególnie uciążliwym wspólne zamieszkiwanie, osoba dotknięta przemocą może żądać, aby sąd zobowiązał go do opuszczenia mieszkania, o czym stanowi art. 11a ust. 1 wskazanej ustawy. Jak już podniesiono, sprawa tego rodzaju jest rozpoznawana w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu nieprocesowym. Rozprawa powinna odbyć się w terminie jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku, a wydane postanowienie staje się wykonalne z chwilą ogłoszenia i może być zmienione lub uchylone w razie zmiany okoliczności (art. 11a ust. 2).

Postępowanie prowadzone na podstawie art. 11a ust. 1 ww. ustawy w rzeczywistości nie pozwala jednak na szybkie odizolowanie osoby dotkniętej przemocą od osoby stosującej przemoc. Dochowanie przez sąd terminu jednego miesiąca od dnia wpływu wniosku, w którym powinna się odbyć rozprawa, nierzadko bywa niemożliwe. Jedną z przyczyn stojących temu na przeszkodzie jest trudność doręczenia zawiadomienia o terminie rozprawy uczestnikom lub wezwań świadkom. Wysłana korespondencja, jeżeli nie zostanie odebrana przez adresata, podlega dwukrotnej awizacji (14 dni). Uwzględniając czas na przekazanie przesyłki do właściwej placówki pocztowej, a następnie zwrotu do adresata (przesyłki nie podjętej bądź zwrotnego poświadczenia odbioru), etap ten trwa do 30 dni, a niekiedy dłużej. Tymczasem nieobecność uczestnika, przy braku zwrotnego poświadczenia odbioru, bądź też niedoręczenie wezwania świadkowi, pociągają za sobą konieczność odroczenia rozprawy, co wpływa na przedłużenie postępowania. Jeżeli dochodzi do wyznaczenia rozprawy w wymaganym przepisem czasie, nie jest to równoznaczne z wydaniem wówczas orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie.

Jeżeli, po wydaniu orzeczenia uwzględniającego wniosek o nakazanie opuszczenia lokalu, uczestnik nie zastosuje się do niego dobrowolnie, należy wystąpić do komornika sądowego z wnioskiem o wszczęcie postępowania egzekucyjnego, co dalej przedłuża czas pobytu osoby stosującej przemoc w lokalu wraz z osobą dotkniętą przemocą.

Na gruncie prawa karnego, dla zapewnienia bezpieczeństwa ofierze przemocy w rodzinie, najbardziej pożądane jest jej odizolowanie od sprawcy przemocy. W pierwszej kolejności umożliwiają to przepisy art. 244 § 1a i § 1b ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. –

Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2018 r. poz.1987 oraz z 2019 r. poz. 150 i 679), zwanej dalej „k.p.k.”

Na podstawie art. 244 § 1a k.p.k. Policja ma prawo zatrzymać osobę podejrzaną, jeśli istnieje uzasadnione przypuszczenie, że popełniła ona przestępstwo z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, a zachodzi obawa, że ponownie popełni przestępstwo, zwłaszcza gdy tym grozi.

Natomiast art. 244 § 1b k.p.k. nakłada na Policję obowiązek zatrzymania, jeżeli przestępstwo zostało popełnione przy użyciu broni palnej, noża albo innego niebezpiecznego przedmiotu.

Opuszczenie lokalu, będące konsekwencją zatrzymania przez Policję, trwa jednak nie dłużej niż 48 godzin, chyba, że w tym czasie sprawcy zostanie postawiony zarzut, a Policja wystąpi do prokuratora z wnioskiem o zastosowanie środków zapobiegawczych, który zostanie uwzględniony. Wymaga jednak podkreślenia, iż głównym celem postępowania karnego jest pociągnięcie sprawcy przemocy w rodzinie do odpowiedzialności karnej i wymierzenie mu sprawiedliwej kary. Prokurator lub sąd mogą podczas postępowania przygotowawczego lub sądowego stosować środki zapobiegawcze, jednakże ma to na celu zabezpieczenie prawidłowego toku postępowania. Ochrona pokrzywdzonego, choć niezwykle istotna, jest kwestią uboczną, toteż z chwilą prawomocnego zakończenia postępowania ustaje stosowanie środków zapobiegawczych związanych z ochroną ofiary przemocy w rodzinie.

Izolację sprawcy od ofiary przemocy w rodzinie umożliwiają tymczasowe aresztowanie (art. 254 k.p.k.) bądź nakazanie podejrzanemu/oskarżonemu o przestępstwo popełnione z użyciem przemocy na szkodę osoby wspólnie zamieszkującej, okresowe opuszczenie lokalu zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony ponownie popełni przestępstwo z użyciem przemocy wobec tej osoby, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził (art. 275a k.p.k.).

Wydając wyrok skazujący sąd może orzec środek karny w postaci zakazu przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, kontaktowania się z określonymi osobami, zbliżania się do określonych osób lub opuszczania określonego miejsca pobytu bez zgody sądu a dodatkowo, gdy wymierzona kara jest zawieszana, zobowiązać skazanego do powstrzymania się od przebywania w określonych środowiskach lub miejscach, powstrzymania się od kontaktowania się z pokrzywdzonym lub innymi osobami w określony sposób lub zbliżania się do pokrzywdzonego lub innych osób, opuszczenia lokalu

zajmowanego wspólnie z pokrzywdzonym. W obu przypadkach orzeczenie jest wydawane na oznaczony czas.

Środki stosowane przez sąd lub prokuratora w ramach procedury karnej charakteryzuje wysoka skuteczność w zakresie szybkości izolacji sprawcy od ofiary przemocy w rodzinie, jednak osoby pokrzywdzone często nie składają zawiadomienia o przestępstwie lub odmawiają zeznań w toku postępowania. Przyczyną tego jest między innymi obawa przed sprawcą, ale swoiste uzależnienie od sprawcy – na ogół członka rodziny, który utrzymuje rodzinę.

Jeżeli postępowanie karne nie toczy się, brak jest podstaw do natychmiastowego odizolowania osoby stosującej przemoc od osoby dotkniętej przemocą.

Przepisy przewidujące możliwość zastosowania izolacyjnych środków chroniących ofiary przemocy w rodzinie istnieją m.in. w Austrii, której ustawodawstwo stało się wzorcem dla innych państw.

Instrumentami austriackimi służącymi walce z przemocą w rodzinie są między innymi właśnie środki zapewniające natychmiastową izolację osoby stanowiącej zagrożenie od ofiary w przypadku stosowania przemocy:

- nakaz opuszczenia mieszkania, w którym mieszka osoba zagrożona i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakaz powrotu wydawane przez Policję,

- nakaz opuszczenia mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakaz powrotu do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia wydawane przez sąd.

Wzorem tych rozwiązań, projekt, jak wskazano, wprowadza do Kodeksu postępowania cywilnego osobny rozdział dotyczący rozpoznawania spraw o zobowiązane osoby stosującej przemoc w rodzinie do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia oraz zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (w części pierwszej w księdze drugiej w tytule II w dziale II po rozdziale I dodaje się rozdział 1A).

Z uwagi na szczególny charakter tych spraw, pożądanym jest udział prokuratora w postępowaniu przed sądem. Dlatego do projektu wprowadza się przepis, który nakłada na sąd obowiązek doręczenia prokuratorowi odpisu wniosku oraz zawiadomienia go terminach rozprawy (projektowany art. 567⁶ § 2 k.p.c.). Dzięki temu prokurator, działając w interesie publicznym, będzie mógł w trakcie postępowania składać niezbędne wnioski, a - o ile zajdzie

taka konieczność - na podstawie uzyskanych w toku rozprawy informacji, podejmować inne działania, np. o charakterze karnoprawnym. Nie należy bowiem zapominać, że czyn zabroniony z art. 207 k.k., czy opisany w art. 157 § 1 k.k., dotyczący spowodowania obrażeń ciała, są ścigane z oskarżenia publicznego.

Kiedy dochodzi do przemocy w rodzinie o charakterze zagrażającym życiu lub zdrowiu domowników, zasadniczo zachodzi potrzeba natychmiastowego odizolowania osoby stosującej przemoc od osoby dotkniętej przemocą. Stąd też, aby projektowane rozwiązania mogły skutecznie spełniać swoją funkcję ochronną, wprowadza się szczególnie przepisy umożliwiające wydanie postanowienia o zabezpieczeniu dla zapewnienia bezpieczeństwa osoby dotkniętej przemocą (projektowany art. 755² – 755⁴ k.p.c.). Jednocześnie projekt zakłada możliwość wydania nakazu przez Policję (projektowane art. 15aa – 15al ustawy o Policji). W przypadku zastosowania tego środka, w postanowieniu zabezpieczającym sąd rozstrzygałby w przedmiocie dalszego jego stosowania. Natomiast, jeśli osoba dotknięta przemocą wystąpi z wnioskiem bezpośrednio do sądu, sąd będzie mógł udzielić zabezpieczenia polegającego na zobowiązaniu osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia na czas trwania postępowania (projektowany art. 755² §1 k.p.c.).

Wskazana wyżej szybka ścieżka procedowania wymaga, aby wniosek o zabezpieczenie został rozpoznany w możliwie najkrótszym terminie. Na rozpoznanie również pilnego wniosku o zastosowanie tymczasowego aresztowania sąd ma 24. godziny. W opinii projektodawcy, taki termin w przypadku omawianych spraw byłby zbyt krótki i w praktyce nierealny do zachowania. Optymalnym jednak wydaje się okres 48 godzin (projektowany art. 755² § 3 k.p.c.). Należy pamiętać, że chodzi o zdarzenia, które mogą wymagać natychmiastowej reakcji na istniejący w mieszkaniu stan zagrożenia. Funkcjonująca w takich warunkach osoba dotknięta przemocą, która z różnych przyczyn nie decyduje się na postępowanie karne, nie może wiele tygodni lub nawet miesięcy oczekiwać na decyzję w tym przedmiocie, zwłaszcza jeśli to ona - uciekając przed osobą stosującą przemoc - opuściła mieszkanie. Co ważne, w celu zapewnienia osobie dotkniętej przemocą ciągłości ochrony przed osobą stosującą przemoc, sąd wskazuje w postanowieniu czas trwania zabezpieczenia, z zaznaczeniem, że może być ono udzielone do czasu wykonania prawomocnego

postanowienia uwzględniającego wniosek, o którym mowa w projektowanym art. 567⁶ § 1 k.p.c, (projektowany przepis art. 755² § 4 k.p.c.)

Egzekwowanie nałożonego obowiązku (obowiązków), jeśli uczestnik dobrowolnie nie zastosuje się do postanowienia zabezpieczającego, powinno być w tych sprawach efektywne i szybkie. To w ocenie projektodawcy da się osiągnąć tylko przy udziale Policji. Dlatego też w projektowanym art. 755² § 6 k.p.c. przewiduje się rozwiązanie, zgodnie z którym, jeżeli uczestnik nie wykona postanowienia sądu o udzieleniu zabezpieczenia w ciągu 24 godzin od doręczenia odpisu postanowienia, sąd, na wniosek wnioskodawcy, poleci jego wykonanie Policji, która wówczas stosuje przepisy ustawy z dnia 24 maja 2013 r. o środkach przymusu bezpośredniego i broni palnej (Dz. U. z 2018 r. poz.1834 oraz z 2019 r. poz. 15). Analogiczne rozwiązanie przyjęto w odniesieniu do postanowienia, w którym sąd orzekł o zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (projektowany art. 567¹⁰ k.p.c.). W sytuacji zaś niewykonania przez uczestnika orzeczenia sądu, wydanego na podstawie art. 11a ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, którym osoba stosująca przemoc zobowiązana została do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, zastosowanie znajdują przepisy ogólne (art. 1046 k.p.c.).

W zakresie postępowania odwoławczego na etapie zabezpieczenia, projekt również przewiduje uproszczenia. W sytuacji, gdy do zażalenia nie został doręczony jego odpis, sąd wykona odpis zażalenia i doręczy uczestnikowi i prokuratorowi (projektowany art. 755³ k.p.c.). Dzięki temu uniknie się wydłużenia procedury na czynność, która nie wymaga konieczności działania strony postępowania.

Kolejnym środkiem służącym usprawnieniu postępowania w omawianych sprawach jest projektowany przepis art. 567⁷ k.p.c., zgodnie z którym sąd I. instancji orzeka w sprawie w terminie jednego miesiąca. Aby w określonym okresie mogło dojść do zakończenia postępowania w I. instancji, projektodawca proponuje, aby Policja współpracowała z sądem i udzielała mu wszelkiej niezbędnej pomocy. Przede wszystkim w zakresie doręczenia korespondencji (projektowany art. 567⁸ k.p.c.).

Przyspieszeniu postępowania służy również projektowany przepis art. 567¹¹ k.p.c., zgodnie z którym uzasadnienie w tego rodzaju sprawach ma być sporządzane z urzędu i wraz z odpisem postanowienia będzie doręczane uczestnikowi oraz prokuratorowi, a także projektowane przepisy: art. 567¹² k.p.c., zgodnie z którym, gdy do apelacji nie dołączono jej odpisów, sąd sporządza i doręcza kopię apelacji, art. 567¹³ k.p.c., w którym wskazuje się

tygodniowy termin do wniesienia odpowiedzi na apelację bezpośrednio do sądu drugiej instancji i art. 567¹⁴ k.p.c., w którym określa się termin, w jakim sąd drugiej instancji orzeka w sprawie (jeden miesiąc).

W projektowanym art. 755⁴ k.p.c., przewiduje się unormowanie, które będzie umożliwiać osobie dotkniętej przemocą w rodzinie, uzyskanie zabezpieczenia, o którym mowa w art. 755² § 1 k.p.c., także w sprawie o podział majątku wspólnego, jeżeli prawo do mieszkania, w którym używano przemocy należy do majątku wspólnego małżonków, a także w sprawach o rozwód, o separację, ustalenie istnienia lub nieistnienia małżeństwa lub o unieważnienie małżeństwa.

W ocenie projektodawcy dla wzmocnienia ochrony udzielanej przez Policję lub sąd decydujących o wydaniu nakazu opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania przez osobę stosującą przemoc w rodzinie i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, koniecznym jest wprowadzenie przepisów o charakterze karno-administracyjnym, które będą penalizować niezastosowanie się do obowiązków ciążących z tego tytułu na osobie stosującej przemoc. Aktualnie nie istnieją przepisy, których dyspozycje obejmowałyby swoim zakresem zachowania polegające na działaniu wbrew tego rodzaju decyzjom. Dlatego proponuje się, aby czyn polegający na niezastosowaniu się do nakazu lub zakazu, lub orzeczenia sądu w przedmiocie opuszczenia lokalu stanowił wykroczenie. Odzwierciedleniem tego jest projektowany art. 66b Kodeksu wykroczeń.

Należy przypuszczać, iż uregulowanie to, przewidując możliwość wymierzenia przez sąd kary aresztu do jednego miesiąca, kary ograniczenia wolności do jednego miesiąca bądź grzywny do 5.000 złotych spełni swe cele tak w zakresie prewencji ogólnej, jak i szczególnej.

Jak już podkreślano, dla stworzenia skutecznego i sprawnie działającego systemu osób dotkniętych przemocą w rodzinie nieodzownym jest przyznanie określonych uprawnień Policji. Zwykle bowiem, to funkcjonariusze Policji, jako pierwsi są informowani o wystąpieniu sytuacji przemocy w rodzinie, a co za tym idzie konieczności przeprowadzenia interwencji. Aby mogli efektywnie chronić ofiarę przemocy należy im przyznać uprawnienia do podjęcia działań umożliwiających natychmiastowe usunięcie osoby stosującej przemoc z domu i odizolowanie go od dotkniętych tą przemocą.

Projektowane w ustawie przepisy ustawy o Policji wprowadzają nowy instrument reakcji państwa na zjawisko przemocy w rodzinie jakim jest nakaz natychmiastowego

opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakaz zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia, który może wydać funkcjonariusz Policji w stosunku do osoby stwarzającej swoim zachowaniem, polegającym na stosowaniu przemocy, zagrożenie dla życia lub zdrowia innych osób (projektowany art. 15 aa.).

Projektowane przepisy regulują szczegółowo postępowanie funkcjonariuszy Policji podejmowane w takich przypadkach. Rozwiązania te zapewniają, aby z jednej strony postępowanie to przebiegało sprawnie, zaś z drugiej, by zachowane zostały prawa nie tylko osoby dotkniętej przemocą, ale także osoby wskazywanej jako stosująca przemoc. Właśnie z uwagi na prawa osoby stosującej przemoc wprowadza się regulacje dające prawo domagania się wpisania w protokole czynności tego postępowania przedmiotów, których utraty się obawia oraz sporządzenia dokumentacji fotograficznej (projektowany art. 15ae. ust. 4), czy też zobowiązujące funkcjonariusza Policji do informowania o możliwości uzyskania wsparcia (projektowany art. 15ag. ust. 3 oraz art. 15ah). Oprócz tego wprowadza się przepisy dotyczące zebrania dowodów potwierdzających zaistnienie przemocy (projektowany art. 15ab. ust. 3-6), sposobu złożenia zażalenia i zasad jego rozpoznawania (projektowane art. 15ah., art. 15ak.), zasad doręczania korespondencji (projektowany art. 15af.), pouczeń, jakich należy udzielić osobie dotkniętej przemocą (projektowany art. 15ag.).

Celem ustalenia okoliczności wskazanych w zgłoszeniu o stosowaniu przemocy, wprowadzono możliwość przesłuchania przez sąd - właściwy z uwagi na miejsce aktualnego pobytu małoletniego - osób małoletnich, jednakże jedynie w przypadku, gdy ich zeznania mogą mieć istotne znaczenie dla sprawy, w szczególności, gdy są jedynymi świadkami zdarzenia. Mając świadomość traumatycznych przeżyć małoletniego świadka przemocy, w celu maksymalnego zniwelowania dodatkowych przykrych doświadczeń, dokonanie jego przesłuchania obwarowano szeregiem warunków, takich jak zapewnienie odpowiednich pomieszczeń, obecność biegłego psychologa i prokuratora, czy też osoby pełnoletniej wskazanej przez małoletniego. Zaznaczono też wskazanie na jednorazowość tych czynności - z czynności przesłuchania osoby małoletniej sporządza się protokół i nagranie obrazu i dźwięku, a materiał ten stanowi dowód w innych postępowaniach (projektowany art. 15ab. ust. 4 i 5).

Ponadto, kiedy dostępny materiał dowodowy będzie niewystarczający do ustalenia, czy wystąpiły okoliczności stanowiące podstawę do wydania nakazu lub zakazu opisanego

w projektowanym art. 15aa. ust. 1 ustawy o Policji, w projektowanym art. 15ab. ust. 8 tej ustawy stworzono funkcjonariuszowi Policji możliwość zażądania dodatkowych informacji od innych instytucji lub organów.

Nakaz lub zakaz, o ile nie zostanie uchylony przez sąd po rozpoznaniu zażalenia, straci moc po upływie dwóch tygodni od dnia jego wydania, chyba że w tym czasie sąd przedłuży czas jego stosowania na dalszy okres w drodze postanowienia o udzieleniu zabezpieczenia (projektowany art. 15al. ustawy o Policji). W ocenie projektodawcy termin ten jest wystarczający, aby osoba dotknięta przemocą, nie znajdując się pod presją sprawcy przemocy, dopełniła czynności niezbędnych do złożenia wniosku w sądzie o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego.

Mając na uwadze, że sprawy tego rodzaju mają z założenia służyć udzieleniu ochrony ofierze przemocy, nie jest uzasadnione obciążanie takiej osoby ciężarem finansowym związanym z kosztami postępowania. Z tych względów proponuje się zmianę w ustawie o kosztach sądowych w sprawach cywilnych poprzez dodanie przepisu o zwolnieniu wnioskodawcy od ponoszenia kosztów sądowych w sprawie o zobowiązanie osoby stosującej przemoc do opuszczenia wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazaniu zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia (projektowany art. 96 ust.1 pkt 14).

Dla sprawnego funkcjonowania, struktura tworzonego systemu wymaga spójności w określeniu czynności, które mają prowadzić do realizacji przyjętego celu. Jest nim nakazanie (zobowiązanie do) opuszczenia przez osobę stosującą przemoc w rodzinie wspólnie zajmowanego mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia lub zakazanie zbliżania się do mieszkania i jego bezpośredniego otoczenia. W konsekwencji jednostki aktywnie działające w systemie tj. Policja oraz sąd, muszą posiadać możliwość wydania identycznych środków ochronnych. Z tego też względu zachodzi konieczność zmiany brzmienia artykułu 11a ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, który stanowi materialnoprawną przesłankę postanowienia, które ma być wydane w postanowieniu toczącym się w trybie projektowanych przepisów art. 567⁶ - 567¹³ k.p.c. Nowe brzmienie rozszerza dotychczasowe uprawnienia sądu tak, aby były spójne z przyznanymi Policji w projektowanym art. 15aa. ust. 1 ustawy o Policji.

Z uwagi na projektowane rozwiązania w Kodeksie postępowania cywilnego dotyczące szczegółowego uregulowania postępowania w sprawach, o których mowa w art. 11a przywołanej ustawy, obowiązujące art. 11a ust. 2 i 3 staną się bezprzedmiotowe, dlatego nie znalazły się w projektowanym brzmieniu art. 11a.

Jednocześnie w artykule tym przewiduje się dodanie ust. 2 w brzmieniu, który jednoznacznie określa, iż przepis ust. 1 stosuje się, gdy osoba dotknięta przemocą nie zajmuje mieszkania, gdyż czasowo je opuściła na skutek stosowania wobec niej przemocy oraz gdy członek rodziny stosujący przemoc czasowo opuścił mieszkanie.

Treść tego artykułu jest rozwiązaniem problemów, jakie pojawiały się przy dotychczasowym rozpoznawaniu spraw tego rodzaju, a dotyczących właśnie możliwości wydania orzeczenia nakazującego opuszczenie lokalu w sytuacji, gdy wnioskodawca bądź też osoba stosująca przemoc nie zamieszkiwali w nim, choćby czasowo. Zdaniem projektodawcy przepis art. 11a ust. 1 ma być stosowany także w takim układzie okoliczności i należało to jednoznacznie wskazać w ustawie. Nie można bowiem dopuścić do sytuacji, że osoba dotknięta przemocą przemocą opuszczając mieszkanie w obawie o swoje życie i zdrowie, a więc w sytuacji nagłego zagrożenia, traci uprawnienie do domagania się, aby opuściła je osoba stosująca przemoc. Takie ograniczenie zastosowania art.11a ust.1 oznaczałoby „zmuszanie” osoby dotkniętej przemocą do pozostawania z osobą stosującą przemoc w tym samym mieszkaniu pomimo zagrożenia tylko po to, aby aktualnym było (nie wygasło) uprawnienie do skutecznego dochodzenia praw w trybie omawianej ustawy. Również, jeżeli to osoba stosująca przemoc z określonych przyczyn opuściła mieszkanie, sprzecznym z założeniami ustawy, byłoby nakazanie osobie dotkniętej przemocą oczekiwanie na jej powrót, aby mogła wystąpić ze stosownym wnioskiem.

Przyznanie osobie dotkniętej przemocą prawa do pozostania w mieszkaniu i korzystania z niego nie może zwolnić jej z ponoszenia ciężarów związanych z jego użytkowaniem, co przewiduje projektowany przepis art. 11a ust. 3, który nakłada to zobowiązanie wyłącznie na osoby pełnoletnie.

Dodatkowo dla wykluczenia wszelkich wątpliwości interpretacyjnych co do rozumienia pojęcia „mieszkania”, którym posługują się ustawy: o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie oraz o Policji, w projektowanych aktach prawnych, *expressis verbis* w projektowanym art. 15aa. ust.6 ustawy o Policji oraz art.11a. ust.4 ustawy o przeciwdziałaniu przemocy

w rodzinie wskazano, iż pojęcie to obejmuje wszelkie lokale służące zaspokojeniu bieżących potrzeb mieszkaniowych.

Projektowane rozwiązania w realny sposób wpłyną na poprawę sytuacji osób dotkniętych przemocą. Przyczynią się do przeciwdziałania zjawisku przemocy w rodzinie, a także będą pomocne w ukształtowaniu prawidłowych relacji pomiędzy jej członkami, przy zachowaniu bezpieczeństwa i godności osób dotkniętych przemocą w rodzinie.

Za wejściem w życie projektowanej ustawy w terminie innym aniżeli 1 stycznia albo 1 czerwca, jak wynika to z § 1 ust. 1 uchwały nr 20 Rady Ministrów z dnia 18 lutego 2014 r. w sprawie zaleceń ujednolicenia terminów wejścia w życie niektórych aktów normatywnych (M.P. poz. 205), przemawia potrzeba wydania rozporządzeń wykonawczych. Wskazany termin wejścia ustawy w życie, to jest po upływie trzech miesięcy od dnia ogłoszenia, jest jednocześnie czasem w jakim możliwe będzie przyswojenie nowych rozwiązań przez podmioty, których projekt dotyczy.

Projekt ustawy jest zgodny z prawem Unii Europejskiej.

Projekt ustawy nie jest objęty prawem Unii Europejskiej i nie jest z nim sprzeczny. Jednocześnie projekt nie wymaga przedstawienia właściwym organom i instytucjom Unii Europejskiej, w tym Europejskiemu Bankowi Centralnemu, w celu uzyskania opinii, dokonania powiadomienia, konsultacji albo uzgodnienia.

Projekt ustawy nie wpłynie na działalność mikroprzedsiębiorców oraz małych i średnich firm.

Projektowana ustawa nie zawiera przepisów technicznych, a zatem nie podlega notyfikacji zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 z późn. zm.).

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248) projekt zostanie udostępniony w Biuletynie Informacji Publicznej na stronie podmiotowej Rządowego Centrum Legislacji, w serwisie Rządowy Proces Legislacyjny.